

गुरुजनांचा जोडधंद्याचा गुरुमंत्र

नांदेड जिल्ह्यातील हिमायतनगर तालुक्यातील गटाचा सहारा घेतला. तिघांनी एकत्रितपणे पालन करण्यास अडचणी आल्या. या १२० तीन तरुणांनी एकत्र येऊन शेळीपालन हा येऊन 40×100 फुटाचा शेड तयार केला. बोकडांपैकी कुठल्या बोकडाला आजार होता जोडधंदा करण्याचे ठरविले. त्यापैकी दोघे त्यासोबतच मजुरांसाठी व खाद्य व इतर तो कळालाच नाही. त्यामुळे कळपातील इतर मारुती माधवराव बिरकलवार व विजय साहित्यांसाठी प्रत्येकी एक अशा दोन रुमची बोकड आजारी पडण्यास सुरुवात झाली. बालाजी धोबे नांदेड जि. प. मध्ये शिक्षक बांधणी केली व शेड भोवतालच्या अर्ध्या यापैकी २० बोकडे दक्षावली. यानंतर आहेत. तर राजेश्वर नरसींगा चाटलेवार हे एकरच्या शेताला तारेचे कुंपण करून घेतले. हिमायतनगर येथील पशुवैद्यकीय अधिकारी भाजीपाला विक्रेते आहेत. बिरकलवार यांची ह्यासाठी त्यांना जवळपास एक ते सव्वा लाख डॉ. धनंजय मादळे यांच्याशी संपर्क साधला, व वडीलोपार्जित शेती हिमायत शहरपासून खर्च आला. प्रत्यक्षात व्यवसायाची सुरुवात त्यांनी उपचाराला लगेच सुरुवात केली. या जवळच आहे. पण दिवसेंदिवस हवामानातील करावयची होती, म्हणून त्यांनी सुरुवातीला घटनेनंतर शेळीपालनाबद्दल तांत्रिक माहितीची बदल व अनिश्चितता, पाण्याची कमतरता व तीन ते चार महिने वयाची बारा ते पंधरा किलो जास्तीत जास्त गरज आहे. हे लक्षात येताच शेती उत्पन्नचे कमी झालेले भाव याला पर्याय वजनाची बोकड स्थानिक आठवडी बाजारांतून पोखर्णी, येथील कृषी विज्ञान केंद्रास भेट दिली म्हणुन त्या तिघांनी एकत्रितपणे विचार करून खरेदी करण्याचे ठरविले.

अँम्बिशन गोट अँन्ड पोलट्री फार्मची सुरुवात

सरासरी २,५०० हजार रुपयाला शास्त्रज्ञ यांच्याशी त्यांची भेट झाली. यावेळी

केली. यासाठी लागणारी भांडवल निर्मिती एक बोकड प्रमाणे १२० बोकड खरेदी केले. डॉ. अंबोरे यानी शेळीपालनातील तांत्रिक शिक्षकांनी त्यांच्या जी.पी.एफ. मधून पैसे त्यासाठी जवळपास तीन लाख रुपये खर्च माहिती व बारकावे याबद्दसल सविस्तर काढले, तर भाजीपाला विक्रेत्या मित्राने बचत आला. शेळीपालनाबद्दल कुठलीही माहिती दिली.

नसल्यामुळे सुरुवातीच्या काळात १२० बोकड

श्री. राजेश्वर चाटलेवार

श्री. विजय धोबे

श्री. मारुती बिरकलवार

तसेच इतर जिवंत राहिलेल्या बोकडांना जंतनाशक औषधी, लिव्हर टॉनिक व पी.पी.आर., ईटीव्ही ह्या रोगाचे लसीकरण बदल सविस्तर नियोजन करून दिले. ह्यानंतर कृषी विज्ञान केंद्राचे डॉ. अंबोरे व हिमायतनगर येथील पशुवैद्यकीय अधिकारी ह्यांनी सतत फोनद्वारे व प्रत्यक्ष भेटीने आजारासंबंधीत माहितीची विचारणा केली. गरजेनुसार त्यामध्ये सुधारणा केल्या व चुका सुधारल्या. त्यामुळे शेळ्यांची वाढ व संगोपन चांगल्या पद्धतीने झाले. काही महिन्यांनंतर बोकड विक्रीयोग्य झाल्या ६५०० रुपयापर्यंत

शेतकऱ्यांनो घाई करू नका, फवारणीचा पाला जनावरानां चारू नका.

त्यास मागणी येऊ लागली. उपलब्ध व पाटी (नर व मादी) ५५०० रुपयाच्या त्यावर उपाय म्हणून डॉक्टरांनी इनक्युबेटरची संकल्पना मांडली.

स्थानिक बाजारात विक्रीला गेली.

उर्वरीत बोकड हे नवी पेठ ह्या शेळ्यांना हिरवा चारा भरपुर प्रमाणात तेलंगणा राज्यात एकदाच ८३ बोकडाची विक्री हैद्राबाद येथील व्यापार्यांनी सरासरी ५,३०० रुपयाप्रमाणे १० मिनिटात खरेदी केली. ह्यातून त्यांना फक्त ४,३९,९०० रुपये मिळाले व आधीच्या १७ बोकडांचे ९५,००० असे जवळ्यास ५,३४,९०० रुपये अवघ्या सहा हजार महिन्यात मिळाले. व्यवसायाच्या सुरुवातीस बोकड खरेदीसाठी तीन लाख रुपये, औषधीसाठी दहा हजार रुपये, मजुरीपोटी ६० हजार रुपये इतर जमिनभाडे वाहतुक, शेतीवायदा इत्यादीसाठी ३० हजार रुपये लागले. सर्व खर्च वजा करता पहिल्या सहा महिन्यात १ लाख ३५ हजार रुपयांचा नफा मिळाला.

गाभण शेळ्याची खरेदी

आता दुसऱ्या लांट मध्ये दोन्हीही पशुवैद्यकाच्या सल्ल्याने पुन्हा बोकड खरेदी न करता ५० गाभण शेळ्याची खरेदी स्थानिक बाजारातुन केली. एक महिन्यात सर्व गाभण शेळ्यांनी जवळ्यास १०३ करडांना जन्म दिला.

यावेळी सुरुवातीपासूनच डॉक्टरांनी लक्ष घेवून जन्माला येणारी करडे बळकट व्हावी ह्यासाठी खाद्य नियोजन व क्षार खनिज मिश्रणाची पावडर वापरावयास सांगितले. यामुळे करडे बळकट व नियोगी जन्मली व त्यांचे आरोग्य ही चांगले राहिले. सहा ते सात महिन्याच्या कालावधीनंतर एकूण ५२ बोकड

हिरवा चारा

भेटण्यासाठी शेजारीच असलेले सहा एकर जमिन करार स्वरूपाने १७ हजार रुपये प्रति वर्ष याप्रमाणे घेऊन त्यात मका व लसुण गवताची पेरणी केली व हिरवा चारा मिळवला. दरम्यान कमी पाऊसमानामुळे एप्रिल व मे महिन्यामध्ये पाण्याची कमतरता निर्माण झाली. सोबतच चाच्याचा प्रश्नदेखील निर्माण झाला. पाण्याअभावी हिरवा चारा दुर्मिळ बनला. ह्यावर पोखर्णीच्या डॉ. महेश अंबोरे यांच्या सल्ल्याने हायड्रोपोनिक्स चारा निर्मिती केली. केवळ आठ ते दहा दिवसात मक्यापासून हिरवा व लुसलुशीत चारा तयार केला गेला व तात्पुरत्या स्वरूपात हिरव्या चाच्याचा प्रश्न निकाली पडला.

कुक्कुटपालन व्यवसायाची सुरुवात

शेळीपालनाच्या यशस्वी प्रयत्नानंतर त्यास जोडधंदा म्हणून कुक्कुटपालन व्यवसाय करण्याकडे झाला व आलेल्या उत्पन्नातून डॉ. अंबोरे यांच्या सल्ल्याने अंडे देणाऱ्या १००० कोबळ्या व १०० गावरानी कोबळ्यांची खरेदी करण्यात आली. गावरान कोबळीपासून २५ ते ३० अंडे मिळू लागली. त्यातील अंडी काही शेडवरूनच विक्री करू लागली. तरीही अंडी उरत असल्यामुळे त्या अंड्यापासून पिल्ले काढण्याचा निर्णय घेतला. परंतु अंडी कुठल्या कोबळीखाली ठेऊन उगवायची व कशी याबद्दल त्यांच्या मनात गोंधळ उडाला. ही समस्या जेव्हा डॉक्टरांच्या समोर मांडली तेव्हा

अंडी उबवणी मशीन

अंडचाच्या उबवणीतील गोंधळानंतर इनक्युबेटरची खरेदी केली. कोंबडीने ज्या दिवशी अंडी दिली. त्याच दिवशी अंडी उबवणी यंत्रात. दुसरी अंडी त्या यंत्रात टाकली जायची व एकवीस दिवसांनी जन्माला येऊ लागली. ही पिल्ले मोठी करून विकली जातात. या दोन्ही व्यवसायातून एकूण चार कुटूंबाना आधार दिला.

मारुती बिरकलवार यांनी हा व्यवसाय अधिक मोठ्या प्रमाणात वाढवून भविष्यात १०० कुटूंबांना आपला आधार देण्याचा प्रयत्न आहे व तो किंती साध्य होईल हे पाहू यात असे मत व्याक्त केले. त्याच्या या व्यवसायाकडे बघुन शेजारील खड्यामधील दोन ते तीन तरुणांनी या व्यवसायाची सुरुवात केली व ते सतत त्यांच्याशी संपर्क साधून राहतात.

 संपर्क : मारुती बिरकलवार
हिमायतनगर, जि. नांदेड
+९१ ७५८८५२३०७८

शब्दाकंन : डॉ. महेश अंबोरे
(लेखक पशुवैद्यक शास्त्रज्ञ म्हणुन कृषि विज्ञान केंद्र, पोखणी, नांदेड येथे कार्यरत आहेत)

ॲंग्रोटेक
+९१ ९८६७९०६७६७

